

Phát triển sản phẩm du lịch đường sông tỉnh Bình Dương

Phạm Kim Cương

Khoa Công nghiệp Văn hoá, Thể thao và Du lịch - Trường Đại học Thủ Dầu Một

cuongpk@tdmu.edu.vn

Tóm tắt

Bình Dương không chỉ là vùng đất giàu truyền thống lịch sử, văn hóa với hệ thống di tích, làng nghề, lễ hội dân gian đặc sắc. Bình Dương còn sở hữu vị trí địa lý thuận lợi khi nằm trong lưu vực hệ thống sông Đồng Nai – một trong những hệ thống sông lớn của khu vực phía Nam, cùng với các hệ thống sông lớn khác như sông Sài Gòn, sông Bé và các phụ lưu. Cảnh quan ven sông phong phú với các miệt vườn xanh tốt, cù lao, bãi bồi và khí hậu trong lành là điều kiện thuận lợi để phát triển các loại hình du lịch đường sông như: du lịch sinh thái miệt vườn, du lịch nghỉ dưỡng ven sông, du lịch trải nghiệm sông nước. Tuy nhiên, việc khai thác du lịch đường sông tại Bình Dương hiện nay còn mang tính tự phát, thiếu quy hoạch tổng thể và chưa phát huy hết tiềm năng lợi thế. Việc phân tích tiềm năng và định hướng phát triển du lịch đường sông trên địa bàn tỉnh Bình Dương trở thành sản phẩm du lịch đặc thù, không chỉ tạo nên điểm nhấn cho du lịch địa phương, mà còn đóng vai trò cầu nối liên kết với các tỉnh lân cận.

© 2025 Journal of Science and Technology - NTTU

Nhận 29/04/2025

Được duyệt 07/08/2025

Công bố 30/09/2025

Từ khóa

Bình Dương, du lịch đường sông, sản phẩm du lịch.

1. Đặt vấn đề

Trong bối cảnh ngành du lịch Việt Nam đang đẩy mạnh chuyển đổi cơ cấu sản phẩm theo hướng đa dạng, chất lượng và bền vững, việc khai thác tiềm năng du lịch đường sông đang ngày càng được quan tâm. Nhiều địa phương có hệ thống sông ngòi phong phú như Cần Thơ, An Giang, Bến Tre, TP Hồ Chí Minh đã khai thác hiệu quả loại hình du lịch này, góp phần tạo ra sự khác biệt cho sản phẩm du lịch địa phương, thu hút khách du lịch và thúc đẩy phát triển kinh tế vùng ven sông.

Tỉnh Bình Dương – nằm ở trung tâm vùng kinh tế trọng điểm phía Nam, tiếp giáp TP Hồ Chí Minh và có mạng lưới sông ngòi dày đặc như sông Sài Gòn, sông Đồng Nai, sông Bé – sở hữu nhiều điều kiện thuận lợi để phát triển du lịch đường sông. Theo quy hoạch hệ thống du lịch tỉnh Bình Dương thời kỳ 2021-2030, tầm nhìn đến năm 2045, địa phương đặt mục tiêu đẩy mạnh khai thác các tuyến du lịch sinh thái – văn hóa dọc theo hành lang sông Sài Gòn, kết nối các điểm du lịch nổi bật như Làng nghề sơn mài Tương Bình Hiệp, khu du lịch Đại Nam, chùa Hội Khánh, làng tre Phú An, di tích Nhà tù Phú Lợi,... Tuy nhiên, thực tế cho thấy sản phẩm du lịch đường sông tại Bình Dương vẫn còn manh mún, thiếu tính liên kết và chưa tạo được thương hiệu rõ ràng.

Trước thực tiễn đó, việc nghiên cứu phát triển sản phẩm du lịch đường sông tỉnh Bình Dương là yêu cầu cấp thiết nhằm cụ thể hóa định hướng phát triển du lịch bền vững của địa phương, tận dụng lợi thế tài nguyên sông nước để tạo ra những trải nghiệm du lịch đặc thù, đồng thời

góp phần đa dạng hóa sản phẩm, nâng cao năng lực cạnh tranh cho du lịch Bình Dương. Đây cũng là cơ sở khoa học và thực tiễn để địa phương xây dựng các chính sách phát triển du lịch đường sông gắn với bảo tồn cảnh quan, văn hóa bản địa và phát triển cộng đồng.

2. Khách thể và phương pháp nghiên cứu

Khách thể nghiên cứu là các tuyến sông, bến cảng, các điểm du lịch ven sông, cùng các sản phẩm du lịch đường sông đang và sẽ được phát triển tại Bình Dương, bao gồm các vườn cây ăn trái, làng nghề truyền thống, di tích lịch sử, khu du lịch sinh thái và các dịch vụ du lịch đi kèm. Dữ liệu sử dụng trong bài viết là dữ liệu thứ cấp được tổng hợp từ các niên giám thống kê tỉnh Bình Dương, báo cáo, quy hoạch, kế hoạch phát triển du lịch tỉnh Bình Dương. Trên cơ sở đó, tác giả phân tích, xử lý, tổng hợp nhằm giải quyết mục tiêu đề ra.

Phương pháp nghiên cứu chủ yếu là tổng hợp, phân tích tài liệu, số liệu thứ cấp từ các kế hoạch, quy hoạch phát triển du lịch của tỉnh. Phân tích tiềm năng, thế mạnh và đề xuất các giải pháp phát triển sản phẩm du lịch đường sông phù hợp.

3. Kết quả và thảo luận

3.1 Quan niệm về du lịch đường sông

Du lịch đường sông, còn được biết đến với các tên gọi khác như du lịch đường thủy hay du lịch sông nước, trong tiếng Anh thường gọi là river tourism, river-based tourism hoặc river-oriented tourism. Khái niệm này được hiểu một cách tổng quát là các hoạt động du lịch diễn ra trên sông hoặc tại các điểm đến nằm dọc theo hai

bên bờ sông. Tùy theo cách tiếp cận và mục tiêu nghiên cứu, nhiều học giả đã đưa ra những định nghĩa khác nhau về loại hình du lịch này.

Theo quan điểm của Inskeep “*Du lịch đường sông là việc đi lại bằng thuyền, chèo thuyền trên các dòng sông, kênh đào và du thuyền*” [4]. Theo đó du lịch đường sông được hiểu như một phần của du lịch đường thủy và hoạt động tham quan, giải trí đường sông chỉ đơn thuần là việc đi lại trên sông như chèo thuyền và du thuyền để ngắm cảnh.

Cùng quan điểm với Inskeep, nghiên cứu của Steinbach đã đưa ra nhận định: “*Du lịch đường sông là loại hình du lịch được khai thác và tổ chức dựa trên nguồn tài nguyên các dòng chảy nước ngọt tự nhiên (sông ngòi, kênh rạch)*” [8]. Tuy nhiên Steinbach nhấn mạnh đến sức hấp dẫn của loại hình du lịch đường sông không chỉ đến từ cảnh sắc thiên nhiên mà còn kết hợp với cảnh sắc văn hóa và bao gồm các hoạt động du thuyền, tham quan, vui chơi, giải trí, nghỉ dưỡng, sự kiện được diễn ra trên và hai bên các dòng chảy.

Theo Trần Văn Thông định nghĩa “*Du lịch đường thủy là lộ trình liên kết các khu du lịch, điểm du lịch ven sông và trên bờ, cơ sở cung cấp dịch vụ du lịch gắn với các tuyến giao thông đường thủy*” [9].

Định nghĩa của Prideaux & Cooper đã làm nổi bật về du lịch đường sông là “*Các hoạt động du lịch dựa trên đường thủy cũng như các cơ hội du lịch do cảnh quan xung quanh sông mang lại bao gồm các đặc điểm tự nhiên và công trình xây dựng*” [5].

Từ các khái niệm trên có thể kết luận, du lịch đường sông là loại hình du lịch trong đó khách du lịch di chuyển và tham quan bằng các phương tiện đường thủy (như tàu, thuyền, ca nô, du thuyền,...) trên các tuyến sông, kênh, rạch, với mục đích tham quan, nghỉ dưỡng, khám phá cảnh quan thiên nhiên, công trình nhân văn, trải nghiệm văn hóa sông nước và đời sống cộng đồng ven sông.

3.2 Tiềm năng phát triển du lịch đường sông tỉnh Bình Dương

Bình Dương sở hữu hệ thống sông ngòi phong phú với ba con sông lớn chảy qua là sông Sài Gòn, sông Đồng Nai và sông Bé, tạo thành mạng lưới thủy văn liên kết chặt chẽ giữa các địa phương trong vùng Đông Nam Bộ. Đây là điều kiện thuận lợi để phát triển các loại hình du lịch đường sông, gắn kết với những điểm đến sinh thái, văn hóa và làng nghề truyền thống đặc sắc.

Bảng 1. Tiềm năng du lịch đường sông tỉnh Bình Dương

Tên sông	Đặc điểm tự nhiên	Tài nguyên du lịch ven sông	Tiềm năng phát triển du lịch
----------	-------------------	-----------------------------	------------------------------

Sông Đồng Nai	- Sông lớn nhất vùng Đông Nam Bộ. - Chảy qua TP Tân Uyên và huyện Bắc Tân Uyên.	- Cảnh quan ven sông, cù lao, bãi bồi. - Nhiều vườn cây ăn trái và di tích lịch sử.	- Du lịch sinh thái ven sông - Du lịch trải nghiệm làng nghề. - Kết nối tour liên tỉnh (Đồng Nai – Bình Dương – TP HCM).
Sông Sài Gòn	- Bắt nguồn từ Bình Phước, chảy qua Bình Dương ~100 km. - Nối với hệ thống sông Đồng Nai.	- Di tích lịch sử (nhà tù Phú Lợi, Địa đạo Tây Nam...). - Cảnh quan miệt vườn, làng nghề ven sông - Gần trung tâm du lịch TP.HCM.	- Du lịch đường sông kết hợp tham quan di tích, làng nghề. - Du lịch nghỉ dưỡng ven sông. - Kết nối tour liên vùng với TP.HCM – Bình Dương – Tây Ninh.
Sông Bé	- Sông phụ lớn thuộc hệ thống sông Đồng Nai. - Chảy qua huyện Bàu Bàng, Phú Giáo.	- Vườn cây ăn trái - Sinh hoạt cộng đồng cư dân nông thôn ven sông. - Khí hậu mát mẻ, trong lành.	- Du lịch sinh thái – nông nghiệp. - Trải nghiệm văn hóa nông thôn ven sông. - Khám phá thiên nhiên hoang sơ.

Nguồn: [10].

Bên cạnh tài nguyên tự nhiên, Bình Dương còn nổi bật với hệ thống làng nghề truyền thống phong phú như làng gốm sứ Lái Thiêu, Tân Phước Khánh, làng sơn mài Tương Bình Hiệp,... Việc kết nối các làng nghề này vào tuyến du lịch đường sông không chỉ góp phần bảo tồn giá trị văn hóa phi vật thể mà còn tạo ra các sản phẩm du lịch đặc trưng, mang đậm bản sắc địa phương. Hệ thống di tích lịch sử – văn hóa phân bố trên khắp địa bàn tỉnh cũng là một thế mạnh quan trọng. Theo thống kê của Sở Văn hoá Thể thao và Du lịch tỉnh Bình Dương năm 2022, toàn tỉnh có 65 di tích được xếp hạng, trong đó có 13 di tích cấp quốc gia, 52 di tích cấp tỉnh [7]. Do đó, Bình Dương có thể phát triển các tuyến du lịch đường sông kết nối với các địa điểm văn hóa, lịch sử như nhà cổ Đốc Phủ Đầu, các di tích cách mạng và kiến trúc tôn giáo lâu đời, phục vụ nhu cầu tham quan, tìm

hiều của du khách yêu thích du lịch học thuật và tâm linh. Về lễ hội, các sự kiện văn hóa đặc sắc như Lễ hội Chùa Bà Thiên Hậu, lễ hội Kỳ Yên có thể được lồng ghép trong hành trình du lịch đường sông, giúp du khách vừa thưởng ngoạn cảnh quan sông nước, vừa tiếp cận với đời sống văn hóa tín ngưỡng của cư dân địa phương. Bình Dương còn có lợi thế về mặt vị trí địa lý, khi tiếp giáp TP Hồ Chí Minh và có khả năng liên kết với các điểm đến du lịch trong vùng như Đồng Nai, Tây Ninh, Bình Phước. Hệ thống đường thủy nội địa có thể được khai thác như một tuyến vận chuyển du khách thân thiện với môi trường, kết hợp với các hoạt động nghỉ dưỡng cuối tuần, du lịch sinh thái ven sông hay các tour khám phá mạo hiểm trên sông.

3.2.1 Tiềm năng trên sông Sài Gòn đoạn chảy qua địa phận Bình Dương

Sông Sài Gòn khởi nguồn từ vùng đồi thấp thuộc huyện Lộc Ninh, tỉnh Bình Phước, ở độ cao khoảng 150 m so với mực nước biển. Sông chảy qua khu vực ranh giới tự nhiên giữa hai tỉnh Bình Phước và Tây Ninh, tiếp tục đi qua hồ Dầu Tiếng rồi chảy vào địa phận tỉnh Bình Dương, trước khi hợp lưu với sông Đồng Nai để tạo thành hệ thống sông Đồng Nai và chảy ra biển. Sông có chiều dài tổng cộng khoảng 256km, trong đó đoạn chảy qua TP Hồ Chí Minh dài khoảng 80 km và đoạn qua Bình Dương dài khoảng 100 km [10].

Trái dọc hai bên bờ sông Sài Gòn, khu vực Lái Thiêu nổi tiếng từ lâu với những vườn cây ăn trái đặc sản như sầu riêng, mít tố nữ, bòn bon, và đặc biệt là măng cụt Lái Thiêu – loại trái cây từng được xếp hạng trong top 50 đặc sản trái cây tiêu biểu của Việt Nam. Trên địa bàn TP Thủ Dầu Một tập trung nhiều di tích, gồm: nhà cổ ông Trần Văn Hổ; nhà cổ ông Trần Công Vàng; di tích nhà tù Phú Lợi; Bảo tàng tỉnh; chùa Hội Khánh; Chùa Bà Thiên Hậu; chợ Thủ Dầu Một; làng nghề sơn mài Tương Bình Hiệp;... Việc khai thác các tour du lịch đường sông kết hợp trải nghiệm di tích, làng nghề và miệt vườn Lái Thiêu sẽ góp phần nâng cao giá trị của nông sản địa phương đồng thời tạo ra trải nghiệm hấp dẫn cho du khách.

3.2.2 Tiềm năng trên sông Đồng Nai đoạn chảy qua địa phận Bình Dương

Sông Đồng Nai là con sông lớn nhất ở miền Đông Nam bộ, bắt nguồn từ cao nguyên Lâm Viên (Lâm Đồng) dài 635 km, chảy qua địa phận Bình Dương ở huyện Bắc Tân Uyên và thành phố Tân Uyên [10].

Ngoài ra, các cù lao Bạch Đằng và cù lao Rùa trên sông Đồng Nai là những địa điểm có tiềm năng phát triển du lịch sinh thái và du lịch nông nghiệp, nhờ vào hệ sinh thái sông nước đa dạng và các hoạt động sản xuất nông

ng nghiệp truyền thống như trồng bưởi, rau sạch. Bên cạnh đó, trên địa bàn thành phố Tân Uyên còn có 12 di tích lịch sử – văn hóa đã được xếp hạng, trong đó có 1 di tích cấp quốc gia và 11 di tích cấp tỉnh, vị trí thuận lợi cho kết nối với các tuyến du lịch đường sông. Đây là nền tảng lý tưởng để tổ chức các tour du lịch khám phá cuộc sống nông thôn ven sông và trải nghiệm các hoạt động sản xuất nông nghiệp cùng người dân địa phương.

3.2.3 Tiềm năng trên sông Bé

Sông Bé dài trên 360 km, bắt nguồn từ suối Đắc R'Lấp thuộc tỉnh Đắk Nông có độ cao 1000 m so với mực nước biển. Ở phần hạ lưu, đoạn chảy vào tỉnh Bình Dương dài khoảng 80 km [10]. Mặc dù sông có địa hình dốc, nhưng nhờ có cảnh quan sông nước đẹp và khí hậu trong lành, nên thích hợp cho phát triển các khu nghỉ dưỡng cuối tuần và tour du lịch mạo hiểm trên sông. Bên cạnh đó, sông Bé cũng là địa danh gắn liền với nhiều chứng tích lịch sử, trong đó có di tích “cầu gãy” đã được xếp hạng là di tích lịch sử – văn hóa cấp tỉnh, hiện trở thành điểm tham quan và “check in” lý tưởng của du khách.

3.3 Thực trạng phát triển du lịch đường sông tỉnh Bình Dương

Trong định hướng phát triển sản phẩm du lịch, tỉnh Bình Dương xác định du lịch đường sông là một trong những sản phẩm chiến lược. Tỉnh Bình Dương đã triển khai xây dựng bến khách phục vụ phát triển du lịch đường sông. Cụ thể, trên địa bàn thành phố Thủ Dầu Một đã tiến hành xây dựng mới, nâng cấp 3 bến hành khách gồm:

Bến chợ Phú Cường: bến tàu khách kết hợp với bến khách ngang sông Phú Cường, quy mô bến loại II, phục vụ du khách đến tham quan các di sản văn hóa, chợ Thủ Dầu Một, các cơ sở tôn giáo tín ngưỡng,...

Bến Yền Bay: xây dựng mới, nằm trên sông Sài Gòn, phường Tương Bình Hiệp, quy mô bến loại I. Bến du thuyền kết hợp phục vụ vui chơi, giải trí.

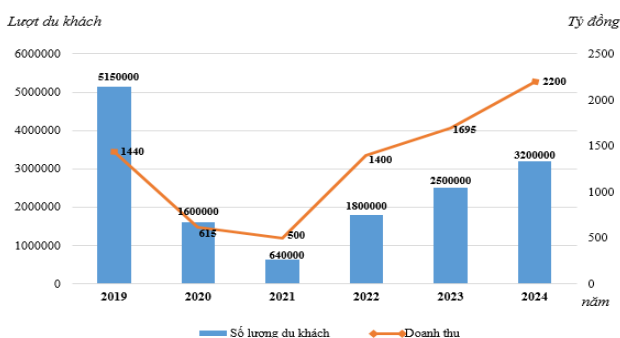
Bến Đại Nam: xây dựng mới trên sông Thị Tánh, quy mô bến loại II; góp phần phát triển loại hình du lịch đường sông, đáp ứng nhu cầu phục vụ khách tham quan thưởng ngoạn trên sông và kết hợp tham quan khu du lịch văn hóa, thể thao Đại Nam bằng đường sông.

Bên cạnh đó, thành phố cũng tiến hành đầu tư, nâng cấp 2 bến khách gồm: Bến Chánh Mỹ: nâng cấp thành bến hành khách loại I với các khu đa chức năng phục vụ du khách du lịch sông nước và tổ chức sự kiện. Bến cảng Bà Lụa: đầu tư, nâng cấp bến gồm: cầu tàu, nhà điều hành, các khu dịch vụ phục vụ giải khát, hàng lưu niệm,... quy mô bến loại I. Đây là bến trung chuyển đưa du khách đến tham quan, vui chơi giải trí trên địa bàn thành phố nói riêng và tỉnh Bình Dương nói chung.

Nhằm triển khai hiệu quả chương trình liên kết phát triển du lịch giữa Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch Bình Dương và Sở Du lịch TP Hồ Chí Minh giai đoạn 2014-2018, tỉnh Bình Dương đã triển khai tuyến du lịch đường sông Sài Gòn, nối TP Hồ Chí Minh với TP Thủ Dầu Một. Tuyến du lịch do Tổng Công ty Du lịch Sài Gòn (Saigontourist) vận hành, có hành trình khởi hành từ cảng Tân Cảng (quận Bình Thạnh, TP HCM), đi qua TP Thủ Dầu Một (Bình Dương) và tiếp tục đến huyện Củ Chi (TP HCM).

Tuyến nhánh của sông Đồng Nai chảy qua địa bàn huyện Bắc Tân Uyên và thành phố Tân Uyên đang được tỉnh Bình Dương quan tâm đầu tư khai thác phục vụ phát triển du lịch. Nhờ những lợi thế về tự nhiên và văn hóa, mỗi năm thành phố Tân Uyên đón khoảng 40.000 lượt khách, trong đó phần lớn là khách du lịch đến bằng đường sông. Tuy nhiên, lượng khách này vẫn chưa tương xứng với tiềm năng phát triển du lịch của địa phương. Trước thực trạng đó, chính quyền thành phố đang triển khai quy hoạch không gian phát triển du lịch, hoàn thiện cơ sở hạ tầng phục vụ du lịch như: bến tàu, cơ sở lưu trú, dịch vụ ẩm thực, điểm tham quan và mua sắm, hệ thống giao thông kết nối và cảnh quan ven sông, với trọng tâm là khai thác hiệu quả các khu vực ven sông. Mục tiêu đề ra là đến năm 2025 sẽ thu hút khoảng 145.700 lượt khách tham quan, lưu trú, và phấn đấu đạt 205.700 lượt khách vào năm 2030 [13].

Tuyến trên sông Bé chảy qua địa bàn huyện Phú Giáo được đánh giá có nhiều tiềm năng thu hút du khách khám phá sông nước, vườn cây ăn trái ven sông; hoặc ngược dòng ngắm nhà máy Thủy điện Trị An, tham quan Khu di tích lịch sử Chiến khu Đ và xuôi dòng đến cầu Gây, Dinh Tỉnh trưởng Phước Thành (huyện Phú Giáo),... Tuy nhiên việc phát triển du lịch trên tuyến chủ yếu dưới hình thức tự phát, chưa được triển khai trên thực tế, do đó lượng du khách và doanh thu còn khá khiêm tốn.

Hình 1. Số lượng du khách và doanh thu du lịch tỉnh Bình Dương qua các năm

Nguồn: [13].

Sau thời gian chịu tác động của đại dịch Covid-19, ngành du lịch Bình Dương đang từng bước khởi sắc, cơ bản đáp ứng nhu cầu vui chơi, giải trí cho du khách trong và ngoài tỉnh khi đến Bình Dương. Hệ thống cơ sở vật chất, kỹ thuật, kết cấu hạ tầng phục vụ du lịch ngày càng được đầu tư; các sản phẩm du lịch đã và đang hình thành đáp ứng nhu cầu đa dạng của thị trường. Kết quả trong năm 2024, ngành du lịch của tỉnh phục vụ 3,2 triệu lượt khách (trong đó có 350 ngàn lượt khách quốc tế) đạt 107 % so với kế hoạch năm, tăng 28 % so với cùng kỳ năm 2023, doanh thu đạt 2.200 tỷ đồng, đạt 110 % so với kế hoạch năm và tăng 29,8 % so với cùng kỳ năm 2023.

3.4 Mô hình và không gian phát triển du lịch đường sông tỉnh Bình Dương

3.4.1 Triển khai mô hình: “Du lịch đường sông kết hợp sinh thái – văn hóa – trải nghiệm cộng đồng”

- Kết hợp tuyến du lịch đường sông với các điểm đến văn hóa – lịch sử – làng nghề ven sông.
- Phát triển tour du lịch “1 ngày” hoặc “cuối tuần” bằng tàu/du thuyền xuất phát từ TP HCM đến TP Thủ Dầu Một và các địa phương ven sông như Thuận An, Bến Cát, Tân Uyên.
- Lồng ghép hoạt động trải nghiệm: tham quan vườn cây ăn trái, làng gốm, làng mộc, tham gia lễ hội, ẩm thực địa phương.

3.4.2 Phát triển không gian du lịch đường sông tỉnh Bình Dương

Trên cơ sở phân tích tiềm năng và hiện trạng phát triển du lịch đường sông tỉnh Bình Dương, căn cứ quy hoạch chi tiết hệ thống cảng, bến thủy nội địa tầm nhìn đến năm 2030 trên địa bàn tỉnh, tác giả đề xuất các sản phẩm du lịch chính kết hợp với tuyến du lịch đường sông tập trung ở 3 không gian:

Hình 2. Sơ đồ quy hoạch không gian tuyến du lịch đường sông tỉnh Bình Dương

Nguồn: tác giả biên tập từ bản đồ du lịch Bình Dương

- **Tuyến du lịch đường sông không gian phía Nam của tỉnh:** đi qua các địa phương TP Thuận An, TP Thủ Dầu Một và khu vực phía Nam TP Bến Cát. Trên tuyến có thể phát triển các loại hình du lịch du lịch sông nước, du lịch sinh thái miệt vườn tham quan các vườn cây ăn trái ven sông Sài Gòn và sông Thị Tính. Tham quan làng nghề truyền thống như nghề gốm sứ, sơn mài Tương Bình Hiệp, chạm trổ và điêu khắc gỗ, Lò lu Đại Hưng; các di tích như nhà cổ Trần Văn Hổ, nhà cổ Trần Công Vàng, di tích Nhà tù Phú Lợi, chợ Thủ Dầu Một, Đình Tân An, Chùa Bà Thiên Hậu, chùa Hội Khánh,...

- **Tuyến du lịch đường sông không gian phía Tây Bắc:** gồm khu vực phía Bắc TP Bến Cát, hồ Dầu Tiếng – núi Cậu, hành lang ven sông Sài Gòn khu vực Dầu Tiếng. Trên tuyến có thể phát triển du lịch sinh thái ở khu vực núi Cậu, du lịch sông nước, du lịch nghỉ dưỡng cuối tuần ở hồ Dầu Tiếng, hồ Than Thở, hồ Cần Nôm; Du lịch sinh thái miệt vườn tham quan vườn trái cây ở xã Thanh Tuyền; Du lịch văn hóa tín ngưỡng ở chùa Thái Sơn Núi Cậu, Miếu Bà Thiên Hậu Dầu Tiếng; Tham quan các di sản văn hóa như Di tích lịch sử rừng Kiến An, Sở Chỉ huy Chiến dịch Hồ Chí Minh, bia tưởng niệm Thanh niên xung phong Thanh An, di tích chiến thắng Suối Dứa, vườn cao su thời Pháp thuộc, Địa đạo Củ Chi mở rộng sang phần đất xã Thanh Tuyền.

- **Tuyến du lịch đường sông không gian phía Đông:** đi qua các địa phương TP Tân Uyên, huyện Bắc Tân Uyên và huyện Phú Giáo. Trên tuyến có thể phát triển du lịch sông nước dọc nhánh sông Đồng Nai và kết hợp tham quan các cù lao nổi trên sông như cù lao Rùa, cù lao Bạch Đằng, hồ Đá Bàn; Du lịch sinh thái miệt vườn tham quan các trang trại, các vườn cây ăn trái có múi như bưởi, cam, quýt để phục vụ khách đến tham quan thưởng ngoạn và thưởng thức các loại trái cây; Du lịch văn hóa tham quan các di sản văn hoá như công trình kiến trúc cổ nhà cổ ông Đỗ Cao Thửa, nhà cổ Dương Văn Hổ, Đình Trần Trạch, Di tích khảo cổ Dốc Chùa, Chiến khu Đ, Chiến khu Vĩnh Lợi.

3.5 Giải pháp phát triển du lịch đường sông tỉnh Bình Dương đến năm 2030

3.5.1 Quy hoạch tổng thể du lịch đường sông và phát triển hạ tầng đồng bộ

Mục tiêu nhằm xác lập định hướng phát triển dài hạn, đảm bảo tính đồng bộ giữa hạ tầng giao thông thủy, điểm đến và dịch vụ phục vụ du khách. Các giải pháp cụ thể gồm:

Lập quy hoạch tổng thể du lịch đường sông Bình Dương giai đoạn 2025-2030, tầm nhìn đến 2045, gắn với quy hoạch phát triển kinh tế – xã hội tỉnh Bình Dương và quy hoạch không gian đô thị ven sông.

Xác định các điểm du lịch trọng yếu ven sông như: Bến Bạch Đằng (Thủ Dầu Một), chùa Hội Khánh, chợ Thủ, vườn cây ăn trái Lái Thiêu; Làng nghề gốm sứ Tân Phước Khánh, Làng bưởi Bạch Đằng, Làng tre Phú An, Khu du lịch Đại Nam, vùng ven sông Bé, sông Thị Tính, sông Đồng Nai.

Nâng cấp, cải tạo hệ thống bến tàu du lịch, xây dựng các cảng du lịch nội địa đạt chuẩn (bến lên/xuống khách, nhà chờ, điểm dừng chân du lịch,...).

Phát triển hạ tầng phụ trợ: đường bộ ven sông, nhà hàng nổi, bãi đỗ xe, hệ thống chiếu sáng, cảnh quan xanh, wifi công cộng, biển chỉ dẫn và trung tâm hỗ trợ thông tin du khách. Đồng thời chỉnh trang cảnh quan ven sông, ưu tiên đầu tư các tuyến đi qua trung tâm thành phố Thủ Dầu Một, các làng nghề, di tích văn hóa để nâng cao giá trị thẩm mỹ và trải nghiệm du khách.

3.5.2 Phát triển du lịch liên địa phương và xây dựng tour, tuyến du lịch đường sông liên kết vùng

Tăng cường liên kết phát triển du lịch liên địa phương trong vùng Đông Nam Bộ. Dựa vào tiềm năng hệ thống sông ngòi khá phong phú cùng với vị trí chiến lược, đây là điều kiện thuận lợi để Bình Dương hình thành các tuyến du lịch đường sông với các địa phương trong vùng. Mục tiêu nhằm tạo mạng lưới tuyến du lịch đường sông kết nối Bình Dương với TP Hồ Chí Minh, Đồng Nai, Tây Ninh phục vụ cả khách nội địa và quốc tế, qua đó chia sẻ và khai thác các thế mạnh của từng địa phương trong vùng.

Ưu tiên thiết lập các tuyến du lịch đường sông liên kết giữa Bình Dương với TP. Hồ Chí Minh (qua sông Sài Gòn), với Đồng Nai (qua sông Đồng Nai) và mở rộng đến Tây Ninh (qua hồ Dầu Tiếng), nhằm tạo thành chuỗi giá trị liên hoàn về du lịch sinh thái, ẩm thực sông nước, văn hóa làng nghề, lễ hội tôn giáo, nghỉ dưỡng cuối tuần...Việc liên kết không chỉ dừng ở việc khai thác tuyến, mà cần xây dựng sản phẩm chung, thương hiệu chung, đồng thời chia sẻ thông tin, cơ sở dữ liệu du lịch giữa các địa phương để hỗ trợ du khách trong việc tiếp cận và trải nghiệm thuận tiện hơn.

Bên cạnh đó, cần tăng cường phối hợp liên tỉnh, liên ngành giữa các địa phương nhằm hình thành cơ chế phối hợp quản lý, phân công rõ vai trò của từng tỉnh/thành trong chuỗi giá trị du lịch; phát triển các chương trình quảng bá, xúc tiến chung, xây dựng bản đồ số tuyến du lịch đường sông liên tỉnh và khuyến khích doanh nghiệp vận tải thủy – du lịch cùng tham gia cung cấp dịch vụ. Việc phát triển du lịch đường sông theo hướng liên kết liên địa phương không chỉ giúp đa dạng hóa sản phẩm du lịch, gia tăng thời gian lưu trú và mức chi tiêu của du khách mà còn góp phần phát huy lợi thế so sánh của từng

địa phương, thúc đẩy phát triển kinh tế vùng bền vững theo hướng xanh – thông minh – kết nối.

3.5.3 Khuyến khích các mô hình du lịch đường sông gắn với hoạt động bảo vệ môi trường

Việc phát triển các mô hình du lịch đường sông cần được khai thác theo hướng bền vững, kết hợp chặt chẽ với các hoạt động bảo vệ môi trường. Trong đó, tổ chức các sự kiện văn hóa – du lịch là một giải pháp nhằm đa dạng hóa sản phẩm và nâng cao sức hấp dẫn của loại hình du lịch này. Những sự kiện tiêu biểu như lễ hội đua thuyền truyền thống tại Bình Dương hay các chương trình biểu diễn nhạc nước tại khu vực sông cạnh phố đi bộ Bạch Đằng có thể được xem là những điểm nhấn trong quá trình khai thác không gian sông nước phục vụ phát triển du lịch.

Không gian tổ chức sự kiện nên được mở rộng, bao gồm cả khu vực ven bờ và mặt nước, trên nguyên tắc bảo đảm sự hài hòa với cảnh quan tự nhiên và tôn trọng các giá trị văn hóa – xã hội bản địa. Đồng thời, cần chú trọng phát triển các chuỗi sản phẩm du lịch đường sông mang tính liên kết vùng, kết nối với các địa phương lân cận và các sản phẩm du lịch có thương hiệu nhằm gia tăng giá trị trải nghiệm cho du khách.

Bên cạnh đó, cần ưu tiên sử dụng các phương tiện vận chuyển phục vụ du lịch sử dụng năng lượng sạch, năng lượng tái tạo hoặc có tích hợp hệ thống xử lý chất thải nhằm hạn chế tác động tiêu cực đến môi trường nước. Để bảo đảm tính ổn định lâu dài, các giải pháp kỹ thuật như xây dựng, gia cố bờ kè và phòng chống sạt lở cũng cần được triển khai đồng bộ, góp phần bảo vệ cảnh quan sinh thái và thúc đẩy phát triển du lịch đường sông một cách bền vững.

3.5.4 Kết nối doanh nghiệp đầu tư phát triển sản phẩm

Mục tiêu nhằm huy động nguồn lực xã hội hóa, tạo ra các sản phẩm du lịch đường sông hấp dẫn, chất lượng cao. Các giải pháp cụ thể gồm:

Tổ chức hội thảo, diễn đàn xúc tiến đầu tư chuyên đề “Du lịch đường sông Bình Dương” để kêu gọi doanh nghiệp trong và ngoài nước tham gia đầu tư.

Hình thành mô hình liên kết công – tư (PPP) để phát triển bến tàu, bến du lịch, khu nghỉ dưỡng sinh thái ven sông. Ưu đãi chính sách đầu tư (thuế, mặt bằng, quảng bá) cho các doanh nghiệp khai thác dịch vụ tàu du lịch, nhà hàng nổi, homestay ven sông, tour du lịch kết hợp làng nghề.

Khuyến khích các doanh nghiệp du lịch – lữ hành thiết kế tour mới, kết hợp giữa đường thủy và đường bộ (City Tour Thủ Dầu Một – trải nghiệm sông nước – tham quan di tích – ẩm thực địa phương). Đồng thời tạo môi trường

khởi nghiệp cho người dân địa phương tham gia cung cấp dịch vụ vận chuyển, lưu trú, ẩm thực, hướng dẫn viên, bán sản phẩm đặc sản địa phương.

4. Kết luận

Du lịch đường sông đóng vai trò ngày càng quan trọng trong việc mang lại lợi ích kinh tế, đa dạng hóa sản phẩm du lịch và trải nghiệm của du khách, đồng thời góp phần giữ gìn bản sắc văn hóa địa phương. Trên cơ sở tổng quan lý luận và thực tiễn về phát triển du lịch đường sông, bài báo đã tập trung phân tích tiềm năng, thực trạng khai thác du lịch đường sông tại tỉnh Bình Dương. Qua đó cho thấy, Bình Dương với nhiều lợi thế về hệ thống sông ngòi phong phú, cảnh quan ven bờ và các điểm du lịch có khả năng kết nối thành các tuyến du lịch đường sông hấp dẫn, tuy nhiên hiện nay địa phương vẫn chưa phát huy hết tiềm năng của loại hình du lịch này. Dựa trên kết quả phân tích, tác giả đã đề xuất mô hình, giải pháp quy hoạch phát triển du lịch đường sông tỉnh Bình Dương gắn với liên kết vùng và phát triển kinh tế – xã hội địa phương. Các giải pháp nhằm hướng đến việc phát triển sản phẩm du lịch đường sông trở thành một sản phẩm đặc thù, góp phần đa dạng hóa hoạt động du lịch và thúc đẩy phát triển kinh tế – xã hội tỉnh Bình Dương một cách bền vững.

Các khuyến nghị bao gồm: về phía UBND tỉnh Bình Dương cần xem xét tích hợp các định hướng quy hoạch phát triển du lịch đường sông vào quy hoạch tổng thể phát triển du lịch tỉnh và quy hoạch không gian đô thị – nông thôn; chỉ đạo việc xây dựng các chính sách hỗ trợ đầu tư phát triển hạ tầng du lịch ven sông. Đối với Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch, tăng cường phối hợp với các sở ngành liên quan để triển khai thí điểm một số tuyến du lịch đường sông trọng điểm; đẩy mạnh quảng bá hình ảnh du lịch sông nước Bình Dương; hỗ trợ phát triển sản phẩm du lịch đặc trưng gắn với văn hóa bản địa và làng nghề ven sông. Đối với các doanh nghiệp dịch vụ du lịch: chủ động tham gia đầu tư, khai thác các sản phẩm du lịch đường sông mới mẻ, hấp dẫn; xây dựng các tour – tuyến kết nối liên tỉnh; hợp tác với chính quyền địa phương và cộng đồng dân cư nhằm khai thác tài nguyên du lịch bền vững.

Lời cảm ơn: Tác giả xin gửi lời cảm ơn chân thành đến Ban tổ chức Hội thảo khoa học quốc gia năm 2025, với chủ đề, “Khai thác giá trị văn hoá trong phát triển sản phẩm du lịch đặc thù”. Trân trọng cảm ơn những ý kiến góp ý sâu sắc của quý thầy cô Khoa Du lịch – Trường Đại học Nguyễn Tất Thành, để nội dung bài viết của tác giả được hoàn thiện. Tác giả xin gửi lời cảm ơn đến các anh/chị chuyên viên tại Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Bình Dương đã hỗ trợ về mặt dữ liệu, các số liệu tin

cây sử dụng nguồn cho bài viết. Và đặc biệt, tác giả xin trân trọng cảm ơn Ban biên tập Tạp chí Khoa học và Công nghệ – Đại học Nguyễn Tất Thành đã cho tác giả

lời khuyên và các góp ý về hình thức, bố cục trình bày để cải thiện cho bản thảo của bài viết này.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ Tài nguyên và Môi trường (2023). *Hướng dẫn kỹ thuật về lập kế hoạch quản lý chất lượng môi trường nước mặt theo quy định của Luật Bảo vệ môi trường*. Công văn số 1068/BTNMT-KSON ngày 24/02/2023.
2. Cục Thống kê tỉnh Bình Dương (2024). *Niên giám Thống kê tỉnh Bình Dương năm 2023*. NXB Thống kê.
3. Hiền Dương, *Mô hình sản phẩm du lịch đường sông tổng quát của Thành phố Hồ Chí Minh*. Tạp chí Phát triển Khoa học và Công nghệ – Khoa học Xã hội và Nhân văn, 2021.
4. Inskeep, E. (1994). *National and regional tourism planning: Methodologies and case studies*. Routledge.
5. Prideaux, B., and Cooper, M. (2009). *Introducing river tourism: Physical, ecological and human aspects*. Wallingford UK.
6. Quốc hội nước Cộng hoà Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam (2017). *Luật Du lịch*. Hà Nội.
7. Sở Văn hoá, Thể thao và Du lịch tỉnh Bình Dương (2022). *Di tích và danh thắng trên địa bàn tỉnh Bình Dương*. Bình Dương.
8. Steinbach, J. (1995). *River related tourism in Europe—an overview*. GeoJournal, 35(4), 443-458.
9. Trần Văn Thông (2006). *Tổng quan du lịch*. NXB. Đại học Quốc gia TP HCM.
10. Ủy ban nhân dân tỉnh Bình Dương (2010). *Địa chí Bình Dương*, Tập 1, Tự nhiên – Nhân văn. Bình Dương.
11. Ủy ban nhân dân tỉnh Bình Dương (2011). *Quyết định về việc phê duyệt Quy hoạch phát triển du lịch tỉnh Bình Dương đến năm 2020, tầm nhìn đến năm 2030*. Bình Dương.
12. Ủy ban nhân dân tỉnh Bình Dương (2019). *Kế hoạch phát triển tuyến và các sản phẩm du lịch đường sông trên địa bàn tỉnh Bình Dương đến năm 2025, định hướng đến năm 2030*. Bình Dương.
13. Ủy ban nhân dân tỉnh Bình Dương (2024). *Báo cáo tình hình kinh tế - xã hội, quốc phòng – an ninh năm 2024, phương hướng nhiệm vụ năm 2025*. Bình Dương.

Developing river tourism products in Binh Duong province

Pham Kim Cuong

Faculty of Cultural, Sports and Tourism Industries - Thu Dau Mot University

cuongpk@tdmu.edu.vn

Abstract Binh Duong is not only a land rich in historical and cultural traditions, featuring a system of monuments, craft villages, and distinctive folk festivals. The province also enjoys a favorable geographical location within the Dong Nai river basin – one of the largest river systems in Southern Viet Nam – along with other major rivers such as the Sai Gon River, the Be River, and their tributaries. The diverse riverside landscapes, including lush orchards, islets, alluvial grounds, and a fresh climate, provide advantageous conditions for developing various forms of river tourism, such as orchard-based ecotourism, riverside resort tourism, and river-based experiential tourism. However, the current exploitation of river tourism in Binh Duong remains spontaneous, lacking comprehensive planning and failing to leverage its inherent potential fully. Analyzing the potential and setting strategic directions for the development of river tourism in Binh Duong aims to establish unique tourism products that not only highlight the province's tourism offerings but also serve as a bridge linking it with neighboring provinces.

Keywords Binh Duong, river tourism, tourism products